

Dokument nr. 17

(2004-2005)

Årsrapport til Stortinget fra Stortingets delegasjon til Europarådets parlamentariske forsamling for 2004

Årsrapport fra Stortingets delegasjon til Europarådets parlamentariske forsamling for 2004

Til Stortinget

1. INNLEDNING

Stortingets delegasjon til Europarådets parlamentariske forsamling for valgperioden 2001-2005 er følgende:

Komitévervene var fordelt som følger i 2004:

Komité	Medlem	Varamedlem
Komiteen for politiske saker	Haakon Blankenborg	André Kvakkestad
Komiteen for juridiske saker og menneskerettigheter	Martin Engeset	Øystein Djupedal
Komiteen for økonomiske saker og utvikling	Øystein Djupedal	Per Erik Monsen
Komiteen for sosial-, helse- og familiespørsmål	Bent Høie	Elsa Skarbøvik
Komiteen for migrasjon, flyktninger og befolknings-spørsmål	André Kvakkestad	Olav Akselsen
Komiteen for kultur, vitenskap og utdanning	Elsa Skarbøvik	Bent Høie
Komiteen for miljø, landbruk og lokal- og regional-spørsmål	Olav Akselsen	Synnøve Konglevoll
Komiteen for likestillingsspørsmål	Synnøve Konglevoll	Jorunn Ringstad
Komiteen for reglements- og immunitetsspørsmål	Per Erik Monsen	Martin Engeset
Komiteen for overvåkning av medlemslands-forpliktelse	Jorunn Ringstad André Kvakkestad Synnøve Konglevoll	

2. SESJONSPERIODEN 2004

2.1 Generelt

2004 bekreftet Europarådets sentrale stilling hva gjelder arbeid for demokrati og menneskerettigheter. Året var preget av en rekke dagsaktuelle saker. Kampen mot terrorisme sto meget sentralt. Overvåking av medlemskapsforpliktelsene til de nye medlemslandene var en annen viktig oppgave. Forsamlingen drøftet

Medlemmer:

Haakon Blankenborg (A), Synnøve Konglevoll (A)
leder

Øystein Djupedal (SV), Olav Akselsen (A)
nestleder

Martin Engeset (H) Bent Høie (H)
André Kvakkestad (FrP) Per Erik Monsen (FrP)
Elsa Skarbøvik (KrF) Jorunn Ringstad (Sp)

Varamedlemmer:

bl.a. situasjonen i Kosovo, Bosnia-Hercegovina, Armenia, Aserbajdsjan og Ukraina. Man besluttet å avslutte overvåkning av medlemskapsforpliktelsene til Tyrkia. Utviklingen og menneskerettighetenes stilling i Tsjetsjenia sto også sentralt. Situasjonen i Hviterussland ble diskutert i april på grunnlag av rapporter om undertrykking av pressen og forsvinninger. Minoritetets stiling, migrasjon og asylspørsmål,

menneskehandel og reform av domstolen var andre viktige tema.

Monaco ble tatt opp som det 46. medlemsland og Terry Davis fra Storbritannia ble valgt som Europarådets nye generalsekretær. Norge hadde formannskapet i Europarådets Ministerkomité fra mai til november, og i den forbindelse inviterte Stortinget til møte i den faste komité (Standing Committee) og byrået i Oslo 7. og 8. september. I lys av det norske formannskapet talte statsminister Kjell Magne Bondevik til forsamlingen i juni. Utenriksminister Jan Petersen redegjorde både i juni og oktober for arbeidet i Ministerkomiteen. Under alle delsesjonene ble det holdt innlegg av stats- og regjeringssjefer, parlamentspresidenter og ledere for internasjonale organisasjoner. Man merket seg at president Saakashvili første internasjonale opptreden etter valget i Georgia fant sted i forsamlingen i januar.

Delegasjonen deltok på de fire delsesjonene i Strasbourg og delegasjonsmedlemmene deltok også jevnlig på ulike komitémøter. Flere av delegasjonsmedlemmene deltok i tillegg i valgobservasjoner.

Observatører til forsamlingen var Vatikanet, Canada, Japan, Israel, USA og Mexico.

Nedenfor følger en gjennomgang av de viktigste sakene under de fire delsesjonene:

2.2 Første delsesjon, 26.-30. januar 2004

Peter Schieder fra Østerrike ble gjenvalgt som president for ett år. Forsamlingen valgte Ljiljana Mijovic fra Bosnia-Hercegovina til dommer i Menneskerettighetsdomstolen. For første gang ble to delegasjoner i Parlamentarikerforsamlingen fratatt stemmeretten grunnet manglende kvinnerepresentasjon. Nye regler bestemmer at kjønnsfordelingen i delegasjonene skal være minst proporsjonal med kjønnsfordelingen i landets nasjonalforsamling, minimum en av hvert kjønn.

Rapportene fra valgene i desember i Russland, Serbia og Georgia ble drøftet. Det ble rettet hard kritikk mot russiske myndigheter for ikke å ha lagt til rette for mer likeverdige forhold i media under valgkampen. Vedrørende valgene i Serbia ble det av en rekke talere reist særlig sterk kritikk mot de partier som hadde ført opp personer som var tiltalt for krigsforbrytelser på listene. Selve valgavviklingen ble imidlertid vurdert som tilfredsstillende. Utviklingen i Georgia ble hilst velkommen fra alle hold. André Kvakkestad deltok som observatør i Russland og Georgia.

Behandlingen av årsrapporten fra MR-kommisær Alvaro Gil-Robles viste at han har bred og solid støtte i forsamlingen. Rapporten ble ønsket velkommen, og han fikk ros for sine mange aktiviteter. I anbefalingen ble alle medlemsland oppfordret til å følge opp kommissærens tilrådinger.

Situasjonen i Aserbajdsjan ble drøftet, og forsamlingen vedtok etter en lang debatt to resolusjonstekster hvor det rettes sterk kritikk mot landet. Det ble vist til gjentatte MR-brudd det siste året. Til tross for flere oppfordringer fra forsamlingen om å løse problemene vedrørende politiske fanger, fastslås det at det fremdeles holdes politiske fanger i landet. Videre fremgår det at situasjonen på områder som ytringsfrihet, utøvelse av politivold og tortur ikke er blitt bedre - og i enkelte tilfeller blitt forverret det siste året. Forsamlingen kan bli nødt til å revurdere ratifiseringen av den aserbajdsjanske delegasjonens akkreditiver.

Forsamlingen vedtok også en resolusjon om Armenias overholdelse av rettigheter og forpliktelser som medlem. Landet fikk ros for godt samarbeid med Europarådet. Armenia hadde ratifisert relevante konvensjoner, avskaffet dødsstraff og vedtatt ny lovgivning. Forsamlingen kom imidlertid også med en rekke kritiske merknader. Man uttrykte sterk beklagelse over at president- og parlamentsvalgene i 2003 ikke var frie og rettferdige og kom med klare anbefalinger. Forsamlingen besluttet å opprettholde overvåkingen av Armenia.

Forsamlingen vedtok å gi det nye lederskapet i Georgia nye frister til å oppfylle sine forpliktelser som medlem av Europarådet. Landet måtte gjennomføre en rekke reformer for å tilfredsstillende Europarådets grunnleggende standarder. Man var tilfreds med at regimeskiftet foregikk fredelig og at presidentvalget i januar ble gjennomført på en mye bedre måte enn desembervalget. Man ville imidlertid følge utviklingen i Georgia nøye, allerede ved gjennomføringen av parlamentsvalget i mars.

Forsamlingen vedtok også en anbefaling om allmennkringkasting i Europa, som er viktig for demokratiet, men er truet. Forsamlingen debatterte også situasjonen på Kypros.

Man hadde en hastedebehandling om Ukraina hvor bakgrunnen var at det ukrainske parlamentet nylig hadde vedtatt flere konstitusjonelle endringer som vanskeliggjorde vilkårene for opposisjonen.

Ellers ble terrorismespørsmålet drøftet som hastesak, særlig i lys av terroranslagene i Istanbul. Andre saker på dagsordenen var forbedring av utsiktene til utviklingsland, hjelp og beskyttelse av asylsøkere og konsekvenser av EU-utvidelsen for Europarådets medlemsland. Peter Schieder (Østerrike) ble gjenvalgt som president for ett år.

2.3 Andre delsesjon, 31. mars-4. april 2004

Forsamlingen valgte en rekke nye dommere til Menneskerettighetsdomstolen i Strasbourg. Som ny norsk dommer ble lagdommer Sverre Jebens valgt. Han fikk 94 stemmer. Høyesterettsdommer Ketil Lund fikk 53 stemmer, mens advokat Berit Reiss-

Andersen fikk 18 stemmer. Andre nye dommere ble valgt fra Tyskland, Island, Litauen, Nederland og Norge. Det ble gjenvalg av dommere fra Belgia, Kroatia, Den tsjekkiske republikk, Estland, Finland, Frankrike, Hellas, Irland, Liechtenstein, Polen, Russland, Sverige og Storbritannia.

Forsamlingen behandlet situasjonen i Hviterussland på grunnlag av to rapporter om forsvunne personer og undertrykking av pressen i landet. Man oppfordret til å sette maksimalt politisk press på myndighetene, og sanksjoner burde omfatte mulig ekskludering av Hviterussland fra deltakelse i Europarådets avtaler og aktiviteter, inkludert kontakter på politisk nivå. Samarbeid med det sivile samfunn burde forsterkes. Haakon Blankenborg deltok i debatten. Han støttet vedtakene som ble gjort. Det var ingen grunn til å gi Hviterussland status som spesialgjest i forsamlingen ut fra utviklingen i landet. Spørsmålet kunne reises etter valget til høsten, men det var neppe forhåpninger om et fritt og rettferdig valg da.

Situasjonen i Kosovo ble drøftet som hastesak. Forsamlingen viste til den siste etniske uroen i området i mars 2004. Kosovo hadde fortsatt langt igjen før det ble et multi-etnisk og demokratisk territorium. Hovedansvaret for situasjonen lå hos befolkningsgruppene som fortsatt fremmet etnisk nasjonalisme. Også det internasjonale samfunn måtte ta sin del av ansvaret for å ha latt situasjonen utvikle seg og satt fokus på andre konflikter i stedet.

Forsamlingen debatterte situasjonen på Kypros som hastesak i lys av den nylig avholdte folkeavstemningen. Man uttrykte stor skuffelse over at den gresk-kypriotiske befolkningen hadde stemt nei til delingsplanen, selv om man respekterte folkets vilje, og ga anerkjennelse til FN og arbeidet med Annanplanen. Man støttet også de tyrkisk-kyprioterne som hadde stemt for planen. Man var enig om at den tyrkisk-kypriotiske delen burde få finansiell støtte og at de internasjonale sanksjonene burde mykes opp.

Forsamlingen drøftet også overholdelsen av medlemskapsforpliktelsene til Albania og Armenia og styrking av FN. Man ga en vurdering av endringsprotokollen MR-konvensjonen og MR-domstolens funksjon, som innspill til forhandlingene i Ministerkomiteen.

2.4 Tredje delsesjon, 21.-25. juni 2004

Dette var den første sesjonen i forsamlingen etter at Norge overtok formannskapet i Europarådet. Sett fra norsk side bar sesjonen preg av at statsministeren holdt innlegg i forsamlingen, og utenriksministeren rapporterte til forsamlingen i egenskap av formann i Ministerkomiteen. Forsamlingen valgte dommere til MR-domstolen for Luxembourg og Portugal.

Statsminister Kjell Magne Bondevik la vekt på det norske formannskapet i Ministerkomiteen og nor-

ske prioriteringer; samarbeid på det juridiske området og domstolsreformen, samarbeidet med andre europeiske organisasjoner, særlig OSSE og EU, samt forebygging av konflikter, godt styresett og interkulturell og interreligiøs dialog. Statsministeren appellerte videre til fokus på de grunnleggende verdier og toleranse.

Utenriksminister Jan Petersen redegjorde for arbeidet i Ministerkomiteen i perioden siden april, inkludert utenriksministermøtet i mai. Hovedtemaene var reformen av MR-domstolen for å legge til rette for økt effektivitet; et mulig toppmøte i mai 2005; Europarådets bidrag i den internasjonale kampen mot terrorisme og organisert kriminalitet; og aktuelle politiske spørsmål på Europarådets dagsorden, herunder situasjonen i Kosovo og Sør-Kaukasus. Utenriksministeren viste videre til de norske hovedprioriteringene for formannskapet i Ministerkomiteen, dvs. styrking av menneskerettighetene og samarbeidet på det juridiske området. Han vektla også Europarådets rolle i forebygging av konflikter, blant annet ved fokus på godt styresett og interkulturell kontakt og dialog.

Forsamlingen valgte Terry Davis, britisk Labourpolitiker og medlem av Parlamentarikerforsamlingen, som ny generalsekretær for fem år fra 1. september 2004.

Parlamentarikerforsamlingen drøftet situasjonen i Irak i en hastedebatt og vedtok en resolusjon om Europarådets bidrag til løsning på situasjonen i Irak. Forsamlingen hilste velkommen sikkerhetsrådsresolusjon 1546 (2004) og pekte på den enorme utfordringen som overgangsregjeringen stod overfor mht. å iverksette den foreslåtte timeplanen for politisk overgang og å få i stand en bredt basert valgprosess. Forsamlingen fordømte torturen som har funnet sted i fengsler i Irak. Forsamlingen oppfordret alle medlems- og observatørland som deltar i koalisjonsstyrkene til bl.a. å sørge for at medlemmer av deres styrker følger folkeretten, herunder internasjonale menneskerettigheter og humanitærretten.

Forsamlingen besluttet å avslutte overvåkingen av medlemskapsforpliktelsene når det gjaldt Tyrkia. Forsamlingen uttalte at landet hadde oppnådd mer av reformer på to år enn siste tiår og klart demonstrert vilje og evne til å oppfylle sine medlemskapsforpliktelser. Forsamlingen behandlet også Bosnia-Hercegovinas overholdelse av medlemskapsforpliktelsene for første gang etter at landet ble medlem i 2002. Det ble konkludert med fortsatt overvåking. Forsamlingen fant at landet i sine to første år som Europarådsmedlem hadde gjort sakte, men riktige fremskritt i retning av mangfoldig demokrati som respekterer rettsstatsprinsippet og menneskerettighetene. Det som nå gjenstod var konkret gjennomføring og vedtak av lover.

I en erklæring om mediesituasjonen i Italia uttrykte forsamlingen bekymring over mediekonsentrasjonen i landet. Det ble bl.a. konkludert med at det italienske parlamentet burde sikre at lovgivningen brakte den langvarige praksis med politisk innblanding i media til opphør, og at en lov burde vedtas som løste interessekonflikten mellom eierskap i bedrifter og utøvelse av offentlig myndighet. Den ble vedtatt med meget knapt flertall. Et forslag til anbefaling til Ministerkomiteen om oppfølging av resolusjonen ble imidlertid forkastet.

2.5 Fjerde delsesjon, 4. -8. oktober 2004

Sesjonen var i hovedsak preget av to sentrale tema, kampen mot terrorisme og situasjonen i Tsjetsjenia. En hastedebatt om forholdet mellom Georgia og Russland fant sted. Rapporter om overvåking av medlemskapsforpliktelsene til Azerbajdjan og Armenia ble behandlet og man hadde en debatt om utviklingen i Serbia-Montenegro. Monaco ble under en høytidelig seremoni tatt opp som det 46. medlemsland i Europarådet.

Utenriksminister Jan Petersen informerte om arbeidet i Ministerkomiteen. Tyrkias statsminister Recep Tayyip Erdogan talte til forsamlingen like etter at det ble klart at EU hadde gitt grønt lys for medlemskapsforhandlinger. Andre tema som ble behandlet var bl.a. spørsmålet om en europeisk strategi for seksuell og reproduktiv helse. Forsamlingen fattet også et vedtak i forhold til tyrkisk-kypriotisk representasjon som var akseptabelt for alle parter.

Utenriksminister Jan Petersen redegjorde for arbeidet i Ministerkomiteen. Han viste til sitt nylige besøk på Vest-Balkan og la særlig vekt på Kosovo-spørsmålet. Demokratisk utvikling og fredelig konfliktløsning i det sørlige Kaukasus var et annet sentralt tema. Han kunne også fortelle at Ministerkomiteen vil sende en anmodning til myndighetene i Belarus om å foreta en uavhengig granskning av forsvinninger, et alvorlig menneskerettighetsproblem.

Tsjetsjenia-debatten tok utgangspunkt i tre rapporter om hhv. den politiske og humanitære situasjonen og menneskerettighetssituasjonen. Kommissæren for menneskerettigheter, Alvaro Gil-Robles, redegjorde også for sitt nylige besøk til området og kunne fortelle at han i de kommende månedene ville samarbeide med russiske og tsjetsjenske myndigheter om tre prioriterte spørsmål: forebygge og løse forsvinningssaker, styrke det sivile samfunn og motvirke anti-tsjetsjenske holdninger i Russland.

André Kvakkestad holdt et innlegg på vegne av sin gruppe, EDG, som bl.a. fokuserte på viktigheten av å finne en politisk løsning på konflikten som kunne legge grunnlaget for stabilitet og utvikling. Terro-

rismen måtte bekjempes, men menneskerettighetene kunne ikke tilsidesettes.

Vedtaket rettet skarp kritikk mot voldsbruk og overbrudd på begge sider i konflikten, men beholdt fokus på det russiske ansvar for å overholde sine menneskerettighetsforpliktelser.

Det viktigste konkrete resultatet av behandlingen var beslutningen om å etablere et rundebord som skal samle ulike politiske partier og grupperinger fra Tsjetsjenia og russiske myndigheter for å følge utviklingen av menneskerettighetene, demokrati og rettsstatsprinsipper. Her ble det imidlertid understreket at kun deltagere som respekterer Russlands territorielle integritet og avstår fra å bruke terror som et virkemiddel, skal kunne være med.

Som en følge av et russisk initiativ i kjølvannet av Beslan-tragedien, vedtok forsamlingen å ha en hastedebatt om kampen mot terrorisme. Rekommandasjonen gjentok bl.a. forsamlingens oppfordring til Ministerkomiteen om å begynne arbeidet med en egen konvensjon og ba medlemslandene om å intensivere sitt samarbeid for å bekjempe terrorisme.

Drøftingen av demokratiske institusjoner i Serbia-Montenegro var basert på en interimrapport som et konstruktivt bidrag til stabilitet og utvikling i en vanskelig periode for unionen. Rapporten påpekte mange positive utviklingstrekk og la vekt på de særdeles komplekse politiske forhold som dannet bakteppe for demokratiseringsprosessen. Resolusjonen som ble enstemmig vedtatt, pekte på en rekke problemstillinger som Serbia-Montenegro må ta fatt i. Forsamlingen ba alle moderate krefter i Serbia-Montenegro om å bidra til en konsolidering av demokratiske institusjoner.

Forsamlingen eksaminerte rapportene fra overvåkningskomiteen når det gjelder overholdelse av medlemskapsforpliktelsene til hhv. Armenia og Aserbajdsjan.

Når det gjaldt Armenia, pekte rapporten på at samarbeidet med Europarådet var godt og at det hadde vært store fremskritt. En rekke store utfordringer gjensto imidlertid. Rapporten om Aserbajdsjan understreket at reformarbeidet ikke var tilfredsstillende selv om nylige løslatelser av politiske fanger var et positivt trekk. Resolusjonen, som ble enstemmig vedtatt, anmoder myndighetene om å rette opp en rekke forhold, bl.a. manglende politiske rettigheter, fengselsforhold og tortur, korrupsjon, stor politibrutalitet og straffrihet. Overvåkingen av situasjonen fortsetter.

Forsamlingen hadde også en debatt om en europeisk strategi for seksuell og reproduktiv helse. Debatten var preget av relativt store meningsforskjeller, særlig i forhold til spørsmål rundt abort og prevensjon. Forslagene til resolusjon og rekommandasjon ble imidlertid vedtatt med overveldende flertall uten

vesentlige endringer. Representanten Elsa Skarbøvik holdt et innlegg på vegne av sin gruppe, som understreket betydningen av god og etisk basert seksualun-

dervisning for ungdom. Medias ofte negative rolle i forhold til ungdoms utvikling og behovet for å skape et mer barnevennlig samfunn var andre tema.

Oslo, den 4. april 2005

Haakon Blankenborg
delegasjonsleder